

MAKTABGACHA TA'LIM - INSON KAMOLOTINING ILK POYDEVORIDIR.

Fargʻona davlat universiteti
pedagogika, psixologiya va sanʼatshunoslik fakulteti
musiqqa taʼlimi va madaniyat kafedrasida dotsenti
Oʻrta maxsus kasb-hunar taʼlimi aʼlochisi
Raxmonov Ulugʻbek Karimovich

Annotatsiya. Ushbu maqolada maktabgacha taʼlim inson kamolotining ilk poydevori boʻlib, kelgusidagi taʼlim va tarbiya jarayonlarining muvaffaqiyatini belgilab berishida, bolaning atrof-muhitni anglashi, nutqining rivojlanishi, fikrlash qobiliyati, mustaqil qaror qabul qilish koʻnikmalari aynan shu bosqichda shakllanishida, jamiyat taraqqiyoti, mamlakatning kelajagi barkamol avlod tarbiyasi bilan bevosita bogʻliqligi hamda maktabgacha taʼlimga alohida eʼtibor qaratilayotganligi haqida fikrlar yuritilgan.

Kalit soʻzlar. Maktabgacha, taʼlim, inson, kamoloti, ilk, poydevor, tarbiya, jarayon, muvaffaqiyati, bolaning, atrof, muhit, anglashi, nutq, fikrlash.

Аннотация. В статье рассматривается дошкольное образование как первичный фундамент становления человека, определяющий успех дальнейшего обучения и воспитания. Именно на этом этапе формируются навыки восприятия окружающей среды, развития речи, мышления и принятия самостоятельных решений. Подчеркивается прямая связь между развитием общества и воспитанием гармоничного поколения.

Ключевые слова: дошкольное образование, фундамент развития, воспитание, успех, восприятие среды, речь, мышление.

Abstract. This article describes preschool education as the initial foundation of human maturity, determining the success of future educational and upbringing processes. It is at this stage that environmental awareness, speech development, thinking skills, and

independent decision-making are formed. The future of society is directly linked to the upbringing of a harmoniously developed generation.

Keywords: preschool education, foundation of maturity, upbringing, success, environmental awareness, speech, thinking.

Inson hayotidagi eng muhim bosqichlardan biri - bu maktabgacha ta'lim davridir. Aynan shu davrda bolaning shaxsiyati shakllanishni boshlaydi, uning aqliy, ma'naviy, jismoniy va ijtimoiy rivojlanishiga mustahkam zamin yaratiladi. Maktabgacha ta'lim inson kamolotining ilk poydevori bo'lib, kelgusidagi ta'lim va tarbiya jarayonlarining muvaffaqiyatini belgilab beradi. Bolaning atrof-muhitni anglashi, nutqining rivojlanishi, fikrlash qobiliyati, mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalari aynan shu bosqichda shakllanadi. Bugungi kunda jamiyat taraqqiyoti, mamlakatning kelajagi barkamol avlod tarbiyasi bilan bevosita bog'liq. Shu bois maktabgacha ta'limga alohida e'tibor qaratilib, uning mazmun va sifatini oshirish dolzarb vazifaga aylangan. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari bolani faqat maktabga tayyorlash bilangina cheklanib qolmasdan, unda hayotga bo'lgan qiziqish, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat, ijodkorlik va faollikni tarbiyalashga xizmat qiladi. Maktabgacha ta'lim inson kamolotining ilk va eng muhim bosqichi sifatida jamiyat hayotida alohida o'rin tutadi. Maktabgacha ta'lim bolaning hayotida eng mas'uliyatli va hal qiluvchi davr hisoblanadi. Chunki aynan shu yoshda bolaning ongi, dunyoqarashi va shaxsiy xususiyatlari jadal rivojlanadi. Bolalar tabiatan qiziquvchan bo'lib, atrofdagi voqea-hodisalarni kuzatish, o'rganish va anglashga intiladi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari ana shu tabiiy qiziqishni to'g'ri yo'naltirib, bolaning aqliy salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Maktabgacha ta'lim jarayonida bolalarning nutqi, tafakkuri va xotirasi shakllanadi. Turli o'yinlar, mashg'ulotlar va ijodiy faoliyat orqali bolalarda fikrlash, taqqoslash, tahlil qilish kabi ko'nikmalar rivojlanadi. Shuningdek, rasm chizish, qo'shiq aytish, qo'l mehnati bilan shug'ullanish orqali bolaning ijodkorlik qobiliyati yuzaga chiqadi. Bu esa uning shaxs sifatida kamol topishida muhim ahamiyat kasb etadi. Maktabgacha ta'lim bolaning ma'naviy-axloqiy tarbiyasida ham beqiyos ahamiyatga ega. Ushbu bosqichda bolaga odob-axloq qoidalari, kattalarga hurmat, kichiklarga mehr, do'stlik va hamkorlik tushunchalari

singdiriladi. Tarbiyachilarning namunaviy xulq-atvori bolalar uchun ibrat bo‘lib, ularning ijtimoiy munosabatlarga moslashuvini osonlashtiradi. Bolalar jamoada o‘zini tuta bilish, o‘z fikrini erkin bayon etish va boshqalarni tinglashni o‘rganadilar.

Inson kamolotining poydevori bolalik davrida qo‘yiladi. Ayniqsa, maktabgacha ta’lim bosqichi bolaning shaxs sifatida shakllanishida hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Bu davrda bolaning aqliy salohiyati, hissiy dunyosi, ma’naviy qarashlari va ijtimoiy xulq-atvori izchil rivojlanadi. Maktabgacha ta’lim nafaqat bilim berish, balki bolani hayotga tayyorlash, unda ijodkorlik, mustaqil fikrlash va go‘zallikni his etish qobiliyatini shakllantirishga qaratilgan muhim tarbiyaviy jarayondir.

Ushbu jarayonda musiqa alohida o‘rin tutadi. Musiqa bolaning qalbiga bevosita ta’sir ko‘rsatib, uning his-tuyg‘ularini uyg‘otadi, estetik didini rivojlantiradi va ma’naviy olamini boyitadi. Maktabgacha yoshda musiqa orqali bolada ijobiy hissiyotlar, hayotga muhabbat va go‘zallikka intilish shakllanadi. Qo‘shiq aytish, musiqali o‘yinlar, raqs va ritmik harakatlar bolaning tabiiy qobiliyatlarini namoyon etishga xizmat qiladi. Bugungi kunda maktabgacha ta’lim tizimida musiqiy tarbiyaga katta e’tibor qaratilmoqda. Chunki musiqa bolani nafaqat ma’naviy jihatdan boyitadi, balki uning nutqiy, aqliy va jismoniy rivojlanishiga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Shu bois maktabgacha ta’limda musiqa o‘rnini chuqur o‘rganish va uning tarbiyaviy ahamiyatini ochib berish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Maktabgacha ta’lim - inson kamolotining ilk poydevorini shakllanishida musiqa o‘rni beqiyosdir. Maktabgacha ta’lim inson kamolotining ilk poydevori hisoblanar ekan, ushbu jarayonda musiqa o‘rni beqiyosdir. Musiqa bolaning hissiy dunyosiga kuchli ta’sir ko‘rsatib, uning ma’naviy, aqliy va estetik rivojlanishida muhim vosita bo‘lib xizmat qiladi. Bolalar musiqa orqali atrof-olamni teranroq his qiladi, o‘z tuyg‘ularini ifoda etishni o‘rganadi hamda ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi. Maktabgacha yoshdagi bolalar musiqaga juda tez moyil bo‘ladi. Qo‘shiq aytish, musiqali o‘yinlar va ritmik harakatlar bolaning nutqini, xotirasini va diqqatini rivojlantiradi. Ayniqsa, qo‘shiq matnlarini yodlash orqali bolalarning lug‘at boyligi oshadi, to‘g‘ri talaffuz qilish va so‘zlarni anglash ko‘nikmalari shakllanadi. Shu bilan birga, musiqa bolada estetik didni tarbiyalab,

go‘zallikni his etish qobiliyatini rivojlantiradi. Musiqa bolaning jismoniy rivojlanishiga ham ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi. Ritmik harakatlar, raqs elementlari va musiqali mashqlar bolaning harakat muvofiqligi, chaqqonligi va muvozanatini oshiradi. Bu esa sog‘lom turmush tarzini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, musiqa bolani charchoqdan xalos etib, unda ijobiy kayfiyatni yuzaga keltiradi. Maktabgacha ta‘limda musiqa bolalarni jamoada ishlashga o‘rgatadi. Qo‘shiqlarni birgalikda kuylash, musiqali sahnachalarda ishtirok etish bolada hamjihatlik, do‘stlik va o‘zaro hurmat tuyg‘ularini shakllantiradi. Shu orqali bolalar ijtimoiy munosabatlarga oson moslashadi va o‘zini jamoaning bir qismi sifatida his qiladi. Maktabgacha ta‘limda musiqa inson kamolotining muhim tarkibiy qismi bo‘lib, bolaning har tomonlama rivojlanishiga xizmat qiladi. Musiqa orqali bolaning ma‘naviy dunyosi boyiydi, ijodiy qobiliyati yuzaga chiqadi va kelajakda barkamol shaxs bo‘lib voyaga yetishi uchun mustahkam asos yaratiladi.

Maktabgacha ta‘lim davri bolaning shaxsiy kamolotiga asos solinadigan muhim bosqich hisoblanadi. Bu davrda bolaning hissiy dunyosi, dunyoqarashi va ijodiy qobiliyatlari jadal rivojlanadi. Shu nuqtai nazardan qaraganda, musiqa maktabgacha ta‘lim tizimida bolani har tomonlama rivojlantiruvchi muhim pedagogik vosita sifatida namoyon bo‘ladi. Musiqa bolaning qalbiga chuqur ta‘sir etib, uning ma‘naviy ehtiyojlarini shakllantiradi va estetik didini rivojlantiradi. Maktabgacha ta‘lim tashkilotlarida musiqiy mashg‘ulotlar bolalarning yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda tashkil etiladi. Qo‘shiq aytish, musiqali o‘yinlar, ritmik harakatlar va oddiy cholg‘u sozlarida kuy chalish bolalarning musiqiy eshitish qobiliyatini rivojlantiradi. Bu jarayonda bolalar musiqaning ohangi, ritmi va tembrini farqlashni o‘rganib, estetik tafakkurini boyitadi. Shuningdek, musiqiy mashg‘ulotlar bolada diqqatni jamlash va xotirani mustahkamlashga yordam beradi.

Musiqa bolaning nutqiy rivojlanishiga ham katta ta‘sir ko‘rsatadi. Qo‘shiq matnlarini yodlash, ohang bilan kuylash bolalarning talaffuzini yaxshilab, so‘z boyligini oshiradi. Ayniqsa, milliy qo‘shiqlar va bolalar uchun mo‘ljallangan musiqiy asarlar orqali bolada ona tiliga bo‘lgan mehr, milliy qadriyatlarga hurmat tuyg‘usi shakllanadi. Bu esa bolaning ma‘naviy tarbiyasida muhim o‘rin tutadi. Shu bilan birga, musiqa bolaning jismoniy

rivojlanishida ham samarali vosita hisoblanadi. Ritmik harakatlar, raqs elementlari va musiqali gimnastika mashqlari bolaning harakat muvofiqligi, chaqqonligi va muvozanatini rivojlantiradi. Bunday mashgʻulotlar bolada sogʻlom turmush tarziga boʻlgan qiziqishni kuchaytiradi hamda uning umumiy salomatligini mustahkamlaydi. Maktabgacha taʼlimda musiqa bolalarni jamoaviy faoliyatga jalb etishda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Qoʻshiqlarni jamoa boʻlib kuylash, musiqali sahnachalarda ishtirok etish bolada hamkorlik, intizom va masʼuliyat tuygʻularini shakllantiradi. Bolalar bir-birini tinglash, navbat kutish va umumiy maqsad sari harakat qilishni oʻrganadilar. Bu koʻnikmalar keyingi taʼlim bosqichlarida ularning muvaffaqiyatli oʻqishiga zamin yaratadi. Shuningdek, musiqa bolaning hissiy holatini barqarorlashtirishda ham muhim oʻrin tutadi. Tinch va ohangdor musiqalar bolani xotirjamlantirsa, shod va harakatli musiqalar uni faollikka undaydi. Bu orqali bolaning emotsional holatini boshqarish, stressni kamaytirish va ijobiy kayfiyatni shakllantirish mumkin boʻladi.

Maktabgacha taʼlimda musiqa bolaning aqliy, maʼnaviy, jismoniy va ijtimoiy rivojlanishini taʼminlovchi muhim tarkibiy qism hisoblanadi. Musiqa orqali bolaning ijodiy salohiyati ochilib, uning inson sifatida kamol topishi uchun mustahkam asos yaratiladi. Maktabgacha taʼlim inson kamolotining ilk va eng muhim bosqichi boʻlib, ushbu jarayonda musiqaning oʻrni beqiyosdir. Musiqa bolaning maʼnaviy olamini shakllantirib, unda goʻzallikni his etish, ijodiy fikrlash va oʻz his-tuygʻularini erkin ifoda etish qobiliyatini rivojlantiradi. Maktabgacha yoshda musiqa orqali olingan taassurotlar bolaning butun hayoti davomida saqlanib, uning shaxsiy kamolotiga ijobiy taʼsir koʻrsatadi. Shuningdek, musiqiy mashgʻulotlar bolaning nutqini, xotirasini va diqqatini mustahkamlab, uni jamoada ishlashga oʻrgatadi. Qoʻshiqlarni birgalikda kuylash, musiqali oʻyinlarda ishtirok etish orqali bolada hamjihatlik, oʻzaro hurmat va ijtimoiy faollik shakllanadi. Bu esa uning maktab taʼlimiga va jamiyat hayotiga oson moslashuvini taʼminlaydi. Maktabgacha taʼlimda musiqa inson kamolotining ajralmas qismi boʻlib, barkamol, maʼnaviy yetuk va ijodkor avlodni tarbiyalashda muhim vosita hisoblanadi. Maktabgacha taʼlim tashkilotlarida musiqiy tarbiyani samarali tashkil etish kelajak avlodning maʼnaviy salohiyatini yuksaltirishga xizmat qiladi. Maktabgacha taʼlim

tashkilotlarida bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashga ham alohida e'tibor qaratiladi. Bolada intizom, mas'uliyat, vazifani bajarish ko'nikmalari shakllantiriladi. Bu esa uning keyingi ta'lim bosqichlariga oson moslashuviga yordam beradi. Shu tarzda maktabgacha ta'lim inson kamolotining ilk poydevori sifatida bolaning kelajakdagi muvaffaqiyatlari uchun mustahkam zamin yaratadi.

Bolalik - inson hayotidagi eng muhim, eng nozik va mas'uliyatli bosqichdir. Bolaning shaxs sifatida shakllanishida maktabgacha ta'limning o'рни beqiyosdir. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bola hayotidagi dastlabki 6-7 yilda uning aqliy, jismoniy va ruhiy rivojlanishining asosiy qismi amalga oshadi. Shu boisdan, bugungi kunda jahonning rivojlangan mamlakatlarida maktabgacha ta'limga davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri sifatida qaraladi. Eng muhimi, bola maktabgacha ta'limda har tomonlama rivojlangan, zamonaviy bilim va kasb ko'nikmalariga ega bo'lgan, mustaqil fikrlay oladigan shaxs bo'lib yetishib chiqadi.

Maktabgacha ta'lim inson kamolotining mustahkam asosi hisoblanadi. Bu davrda berilgan to'g'ri tarbiya va sifatli ta'lim bolaning butun hayoti davomida o'z samarasini ko'rsatadi. Maktabgacha yoshda egallangan bilim, ko'nikma va qadriyatlar bolani maktab ta'limiga tayyorlaydi, unda o'z-o'ziga ishonch, mas'uliyat va mustaqillikni shakllantiradi. Shuningdek, maktabgacha ta'lim bolada jamoada yashash, tengdoshlari bilan muloqot qilish, mehr-oqibat va hamjihatlik kabi muhim ijtimoiy sifatlarni rivojlantiradi. Agar ushbu bosqichga yetarlicha e'tibor qaratilsa, jamiyat kelajagi bo'lgan yosh avlod bilimli, ma'naviy yetuk va fidoyi shaxslar sifatida voyaga yetadi. Maktabgacha ta'limni rivojlantirish, uni zamon talablariga mos ravishda tashkil etish har bir jamiyat uchun strategik ahamiyatga ega bo'lib, inson kamolotining ilk poydevorini mustahkamlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

- 1. Rahmonov U., and A.Ergashev.** “Maktabgacha ta'lim muassasalarida musiqa”. Toshkent. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi (2021).
- 2. Rahmonov Ulug'bek Karimovich.** “Sozandalar san'atida milliy cholg'ularning o'рни”. Oriental Art and Culture 3.2 (2022): 380-384.

- 3. Rahmonov Ulug'bek va boshqalar.** “Sharq uyg'onish davri buyuk alimlarining musiqa san'atida yoshlarning ijtimoiy-ma'naviy tafakkurini shakllantirishda”. Konferensiyalar arxivi . 2021.
- 4. Rahmonov Ulug'bek Karimovich.** “Musiqa ta'limi orqali maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning estetik kompetentligini rivojlantirishda milliy musiqa ohanglarni bola tarbiyasidagi o'rni”. Oriental Art and Culture 4.5 (2023): 393-398.
- 5. Rahmonov Ulug'bek, and Abdusalom Soliyev.** “Qo'g'irchoq san'ati o'yinini musiqa madaniyati hayotda tutgan o'rni”. Oriental Art and Culture 3.4 (2022): 536-541.
- 6. Rahmonov, Ulug'bek, and Abdusalom Soliyev.** “Doira musiqa cholg'u asbobini ijrochilikda o'rni”. Oriental Art and Culture 3.4 (2022): 223-227.
- 7. Rahmonov, U., and A. Soliyev.** “Томоша санъатида кўғирчоқ театрининг тутган ўрни”. Science and innovation 1.C7 (2022): 76-79.
- 8. Rahmonov, U.** “Ўзбек халқ музыка санъатининг хvi-xix асрлар ривожигади илҳомбахш оҳанглари”. Science and innovation 1.C7 (2022): 357-362.